

Federale Raad voor duurzame ontwikkeling (FRDO)

Advies voor de Rio + 20 conferentie van de VN

- Op vraag van Minister van Klimaat en Energie Paul Magnette
- Voorbereid door de werkgroepen Internationale Betrekkingen en Strategieën
- Goedgekeurd door de algemene vergadering van 25 februari 2011 (zie bijlage 2)
- De oorspronkelijke taal van dit advies is het Nederlands

1. Context en adviesvraag

[1] In 1992 werd in Rio de Janeiro de zogenaamde 'Earth Summit' georganiseerd. Tijdens die conferentie nam de internationale gemeenschap de Agenda 21 aan, een mondiaal actieplan voor duurzame ontwikkeling, samen met de Rioverklaring voor milieu en ontwikkeling. In 1992 ging ook de Commission on Sustainable Development (CSD) van start, die instaat voor de opvolging van wat in Rio werd afgesproken. De Algemene Vergadering van de VN besliste op 24 december 2009 om in 2012 in Brazilië opnieuw een UN-conferentie over duurzame ontwikkeling te houden, 20 jaar na de conferentie van Rio: de UNCSD (*UN Conference on Sustainable Development*). Doel van deze conferentie is te komen tot een hernieuwd politiek engagement voor duurzame ontwikkeling, de vooruitgang die sinds 1992 geboekt is, te evalueren, na te gaan waar er lacunes zijn bij de uitvoering van de overeenkomsten van Rio en Johannesburg, en de uitdagingen van vandaag te bekijken.

De UNCSD van 2012 zal in het teken staan van twee thema's: "een groene economie in het kader van duurzame ontwikkeling en armoedebestrijding" en "het institutionele kader voor duurzame ontwikkeling". Belangrijke actoren in het proces zijn naast de lidstaten, ook de intergouvernementele organisaties van de VN en de "Major Groups." Om deze actoren bij het proces te betrekken, consulteerde het UNCSD-secretariaat hen over de thema's van Rio+20 aan de hand van vragenlijsten. De antwoorden werden samengevat in een overzichtsrapport.

[2] Deze initiatieven wijzen er reeds op dat het maatschappelijke middenveld een groot belang hecht aan Rio+20, als unieke gelegenheid om een nieuwe noodzakelijke impuls te kunnen geven voor een duurzamer ontwikkeling van onze planeet. De FRDO en zijn ledenorganisaties zullen zich dan ook engageren in dit proces, onder meer door hun leden te informeren over en te betrekken bij de voorbereiding van de conferentie. De FRDO waardeert dan ook dat de regering, in de persoon van minister Magnette, het Rio+20-proces terdege wenst op te volgen en daar ook de stakeholders bij wil betrekken. In dit kader vroeg de minister op 7 december jl de raad om advies over de "belangrijkste strategische vragen voor België en de EU in verband met de doelstellingen en de thema's" in dit stadium van de voorbereiding van de Conferentie. De raad roept de regering op Rio+20 hoog op de agenda te blijven plaatsen en met de stakeholders te overleggen. Verder vraagt de raad het proces te koppelen aan het beleid in eigen land, de duurzame-ontwikkelingsprincipes en -prioriteiten effectief te implementeren vanuit de engagementen die aangegaan werden, en daarover te communiceren met de bevolking. De raad herinnert in dit verband aan het tiende principe van de verklaring van Rio (burgers informeren en sensibiliseren): een mijlpaal als Rio+20 vormt een ideale gelegenheid voor de regering om aan pers en publiek duidelijk te maken dat duurzame ontwikkeling richtinggevend is voor het beleid op verschillende niveaus, en dat overheden daarbij met de andere actoren samenwerken.

2. “Implementation gaps” - beperkte vooruitgang sinds Rio 1992

- [3] Hoe ver staan we, 20 jaar na Rio? De FRDO meent dat er sinds Rio een beleid en een institutioneel raamwerk voor duurzame ontwikkeling tot stand is gekomen op VN- en andere beleidsniveaus, en dat dit tot een aantal resultaten heeft geleid, maar dat de verwachtingen toch niet zijn ingelost. Sinds 1992 hebben economische groei (met een stijging van het mondiale BBP met 60%) en globalisering in vele gebieden van de wereld meer welvaart gebracht. Door uiteenlopende factoren is er evenwel nog te veel ongelijkheid tussen en binnen landen. Armoede en voedselonzekeerheid blijven vele landen en bevolkingsgroepen teisteren en zorgen ervoor dat het merendeel van de Millenniumdoelstellingen tegen 2015 wellicht niet zal worden gehaald.
- [4] Daarnaast heeft de toenemende productie en consumptie, en het onduurzame karakter van bepaalde vormen ervan, gedurende de voorbije twee decennia geleid tot een stijgende druk op de ecosystemen en de biodiversiteit, waardoor onze planeet sinds de jaren '70 steeds meer boven zijn biocapaciteit leeft.¹ Zowel aan de “input” als aan de “output”-zijde van het economische proces kregen een aantal problematische ontwikkelingen steeds duidelijker contouren, met name de schaarste van grondstoffen en energiebronnen enerzijds, de dreigende klimaatcrisis door broeikasgasemissies anderzijds. Tenslotte dient nog de recente financieel-economische crisis vermeld, die een duurzamer ontwikkeling van onze wereld op verschillende vlakken kan hypothekeren.
- [5] Het Rio-proces, noch de drie grote VN-conventies die eruit zijn voortgekomen (klimaat, biodiversiteit, verwoestijning) hebben voor een omslag kunnen zorgen. Het lijkt er op dat deze processen geen vat hebben op, of doorkruist worden door andere processen, waardoor een daadwerkelijke integratie van de drie dimensies van duurzame ontwikkeling niet kan plaatsvinden. De FRDO heeft in voorbije adviezen reeds gewezen op dit probleem: een kader, procedures en instellingen voor duurzame ontwikkeling volstaan niet wanneer ze zich in de marge van het politieke gebeuren bevinden en niet effectief gehanteerd worden in het *mainstream* beleid.² Als andere oorzaken voor de beperkte resultaten van het DO-proces wijst de FRDO op een gebrek aan politiek engagement voor deze benadering, een gebrek aan coherentie en coördinatie van het beleid op verschillende niveaus, een gebrek aan transparantie, participatie en middelen, en een gebrek aan implementatie van de maatregelen die overeengekomen zijn.
- [6] De FRDO meent dat de beperkte vooruitgang sinds Rio 1992 en de vaststelling van een aantal “implementation gaps” en nieuwe uitdagingen moet leiden tot het centraal plaatsen van duurzame ontwikkeling als leidend paradigma op verschillende niveaus, waarbij zowel politiek engagement als concrete doelstellingen, een tijdspad en een stappenplan met specifieke acties vereist zijn. In deze benadering dienen de verbanden centraal te staan tussen de verschillende crisissen waarmee we vandaag geconfronteerd worden (voedselonzekeerheid, klimaatwijziging, verlies aan biodiversiteit, financieel-economische crisis, energie- en grondstoffenschaarste, armoede ...), en moet een daadwerkelijk geïntegreerd beleid nagestreefd worden.
- [7] In die optiek vraagt de FRDO dan ook dat België in de voorbereiding van Rio + 20 verder de samenhang zou onderstrepen tussen de doelstellingen van deze conferentie (hernieuwd politiek engagement voor duurzame ontwikkeling, evaluatie van de vooruitgang en de lacunes sinds 1992, nieuwe uitdagingen identificeren) en de twee thema's (groene economie en institutioneel kader voor duurzame ontwikkeling). Deze doelstellingen en thema's dienen samen bekeken te worden. Zo vloeit de noodzaak van een “groene economie in het kader van duurzame ontwikkeling en armoedebestrijding” voort uit de vastgestelde “implementation gaps”, en kan deze vergroening niet effectief worden wanneer het institutionele kader en de (mondiale) governance niet gericht zijn op een duurzame ontwikkeling van de planeet. Tenslotte beklemtoont de FRDO dat Rio 2012 niet in de plaats komt van wat in 1992 en 2002

¹ Zie hier de Millennium Ecosystem Assessment rapporten: <http://maweb.org/en/Reports.aspx>

² 2010a06 §§ 6 e.v. Deze overweging, met het advies in kwestie in bijlage, stuurde de FRDO in als antwoord op de vragenlijst “Major Groups” van de UNCSD.

overeengekomen is: de engagementen toen aangegaan in Rio en Johannesburg blijven gelden.

3. Naar een groene economie in het kader van duurzame ontwikkeling en armoedebestrijding

- [8] De FRDO stelt vast dat er geen algemeen aanvaarde definitie bestaat van groene economie, maar dat er sinds de eerste Prepcom meer duidelijkheid is gekomen over de mogelijke invulling van het concept in het Rio+20 proces. Het thema zal tijdens de Rio-conferentie aan bod komen als “*A green economy in the context of sustainable development and poverty eradication*”, en dit ruime begrip komt tegemoet aan de kritiek die vooral door de ontwikkelingslanden geformuleerd werd. De FRDO vindt het inderdaad aangewezen de groene economie te plaatsen in het kader van duurzame ontwikkeling en armoedebestrijding. In zijn antwoord op de vragenlijst van UNCSD stelt de EU in die zin “*green economy should be understood as a set of tools and a roadmap to accelerate and facilitate a transition to an economy that is consistent with sustainable development, integrating social, economic and environmental concerns.*” In die optiek verbindt de EU de vergroening van de economie aan het “10 Year Framework of Programmes on Sustainable Consumption and Production”, een thema dat binnenkort besproken wordt tijdens de CSD19 in mei 2011, waarbij onder meer de internalisering van externe kosten een aandachtspunt vormt. Ook België linkt in zijn antwoord op de vragenlijst het thema van de vergroening aan “duurzame productie en consumptie”, en beklemtoont de noodzaak ook de sociale dimensie hierbij mee te nemen. De FRDO meent dat dit een goede benadering is die verder uitgewerkt dient te worden in de aanloop naar Rio 2012.
- [9] Wat de invulling van groene economie betreft, herinnert de FRDO aan het in een vroeger advies vermeld principe dat een transitie nodig is “*die rechtvaardig en aanvaardbaar is, zowel vanuit sociaal standpunt (overgangsprogramma's betreffende werkgelegenheid) als vanuit economisch standpunt (waaronder competitiviteit)*”³ Hetzelfde advies beklemtoont de noodzaak in de transitie ook de internationale dimensie te integreren: de ontwikkelingslanden moeten de mogelijkheid krijgen zich op een duurzame manier te kunnen ontwikkelen. Een vergroening van de economie dient dan ook bij te dragen tot het behalen van de Millenniumdoelstellingen.
- [10] Wat de actoren in dit proces betreft, wijst de FRDO op de cruciale rol en verantwoordelijkheid van zowel overheden, producenten als consumenten bij de vergroening van de economie en de verduurzaming van de productie en consumptie, en op het belang van overleg tussen al deze betrokken actoren. Waar het specifiek gaat om de overheden, meent de raad dat deze op verschillende niveaus hun verantwoordelijkheid dienen op te nemen om een kader te scheppen voor een vergroening van de economie in een kader van duurzame ontwikkeling en armoedebestrijding. Zoals de raad reeds voorheen⁴ stelde, is immers “*de eerste taak van de overheid het voorzien in een goed georganiseerde maatschappij, waar respect bestaat voor zowel de onderneming, het sociale weefsel als het leefmilieu, en waar dit respect is vastgelegd in heldere regels en wetten die ook op een correcte wijze gehandhaafd worden.*”
- [11] Daarnaast meent de FRDO dat ook ondernemingen een cruciale rol kunnen spelen bij de vergroening van de economie. De Task Force Groene Economie van de Internationale Kamer van Koophandel (ICC) stelt terecht : “*Business and Industry has a crucial role in delivering the economically viable products, processes, technologies, services, and solutions required for the transition to a Green Economy.*” De raad vindt het dan ook aangewezen in het Rio + 20 proces de verwezenlijkingen op dit vlak te bekijken, zowel waar het gaat om de investeringen van bedrijven in eco-technologie, de inspanningen die producenten leveren op het vlak van energie- en materiaal-efficiëntie, als de engagementen op het vlak van Maatschappelijk verantwoord ondernemen en investeren (MVO en MVI). Zoals uit de definitie

³ Zie advies voor de top van Kopenhagen: http://www.frdo.be/DOC/pub/ad_av/2009/2009a16n.pdf § 4

⁴ Zie advies FRDO 2006a13 § 5 en 2006a02 § E

blijkt⁵, vervangt MVO als vrijwillig instrument het noodzakelijke wetgevende kader niet, maar is het één van de instrumenten (naast de regelgevende, de economische en de sociale) die kunnen bijdragen tot de duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen.

[12] Verder vindt de raad het noodzakelijk de vooruitgang inzake vergroening van de economie te meten aan de hand van geschikte indicatoren. Het kan hier zowel gaan om een set van indicatoren⁶ als om een aantal “samengestelde” indexen, waarbij de evolutie van het BBP aangevuld wordt met andere indices zoals de ecologische voetafdruk, de Human Development Index en een welzijnsindex. De FRDO meent dat het werk van de Stiglitz - Sen commissie “*on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*” op vraag van de Franse regering hier een nuttige inbreng kan vormen, net als het proces dat de Europese Commissie in 2007 opstartte met de “Beyond GDP”-conferentie.⁷

[13] Wat de preciese invulling van “groene economie” betreft, vermeldt het recente UNCSD-rapport zeven sporen: “*green stimulus packages; eco-efficiency; greening markets and public procurement; investments in sustainable infrastructure; restoration and upgrading of natural capital; getting prices right; and ecological tax reform*”. De FRDO vindt het een goede benadering om het concept te concretiseren, al zijn andere invullingen ook mogelijk. De raad beklemtoont evenwel de noodzaak om bij het uitwerken van de zeven sporen de in paragrafen 7 en 9 vermelde principes inzake groene economie en duurzame ontwikkeling te respecteren, en stelt voor nog vier sporen toe te voegen: *green and decent jobs*⁸, *innovatie en ondernemerschap*, *technology transfer* (en de financiering ervan, met de bedoeling de vergroening van de economie te stimuleren in de ontwikkelingslanden) en *public finance* (een hervorming van de begroting in de richting van een duurzame productie en consumptie, zonder het evenwicht ervan in gevaar te brengen).

[14] Het belang van de sporen “green and decent jobs”, “innovatie en ondernemerschap” en “technology transfer” heeft de FRDO reeds in vroegere adviezen onderstreept (zie *schema in bijlage 1*). Wat innovatie betreft, onderstreept de raad dat die zowel van technologische, economische als maatschappelijke aard kan zijn. Voor de invulling van “green and decent jobs” verwijst de raad tevens naar het recente advies dat de CRB hierover uitbracht⁹, en dat ook verwijst naar de rol van innovatie en ondernemerschap.¹⁰ Wat *public finance* betreft, wenst de raad te beklemtonen dat het Rio+20 proces voldoende aandacht dient te besteden aan de middelen die nodig zijn om de omslag naar een groene economie in praktijk te brengen, zowel in het Noorden als in het Zuiden. In de nasleep van de financieel-economische crisis worden lidstaten en mondiale organisaties immers geconfronteerd met ernstige financieringsproblemen, en is er een terechte bekommernis om tekorten te reduceren en begrotingsevenwichten te realiseren. Het is dan ook een cruciale vraag hoe we er toe kunnen komen enerzijds besparingen te realiseren en anderzijds de noodzakelijke bijkomende middelen te genereren voor de transitie naar een vergroening van de economie en een koolstofarme samenleving, en dit op een manier die compatibel is met duurzame ontwikkeling – waarbij financiële, economische, sociale en ecologische doelstellingen geïntegreerd nagestreefd worden. In die optiek werd bijvoorbeeld door de Secretaris-Generaal van de VN onder meer een Financial Transaction Tax of een koolstofaks voorgesteld, omdat het mondiale niveau hiervoor het meest aangewezen lijkt.¹¹

⁵ Zie federaal actieplan MVO:

<http://www.poddo.be/uploads/documentenbank/c73c31ce50cfae3a86abeefe6ebacb75.pdf>

⁶ Zie advies FRDO over indicatoren 2007a15

⁷ In dit proces publiceerde de Commissie in augustus 2009 een mededeling : “GDP and beyond” (COM(2009) 433)

⁸ ILO besteedt uitgebreid aandacht hieraan , waarbij hij green jobs koppelt aan de “decent work” agenda: zie *Green Jobs: Towards Decent Work in a Sustainable, Low-Carbon World* :

http://www.ilo.org/global/resources/WCMS_098503/lang--en/index.htm

⁹ Zie CRB website : <http://www.ccecrb.fgov.be/txt/nl/doc10-470.pdf>

¹⁰ 4.4: “ondernemerschap kan worden gezien als een katalysator voor innovatie in het algemeen en voor eco-innovatie in het bijzonder.”

¹¹ Zie onder meer het rapport van de UN Secretary-General's High-level Advisory Group on Climate Change Financing (november 2010):

<http://www.un.org/wcm/content/site/climatechange/pages/financeadvisorygroup/pid/13300>

[15] De FRDO meent dat de elf vermelde sporen ons op weg kunnen zetten naar een vergroening van de economie, en de raad heeft ze in talrijke adviezen reeds vermeld en nader ingevuld. Het schema in bijlage 1 biedt een beknopt en niet-exhaustief overzicht op dit vlak, met verwijzing naar de adviezen in kwestie voor meer details.

4. Het institutionele kader: pistes voor meer effectiviteit

[16] Zoals in § 10 vermeld, is de FRDO van mening dat het conferentiethema “het institutionele kader voor duurzame ontwikkeling” dient bekeken te worden zowel vanuit de vaststelling dat het Rio-proces tot nog toe te weinig heeft opgeleverd, als vanuit de doelstelling tot een vergroening van de economie te komen in het kader van duurzame ontwikkeling. Wat het eerste punt betreft, stelt de raad vast dat er een grote consensus is over de stelling dat de gebrekkige implementatie onder meer te wijten is aan het te gefragmenteerd beleidskader voor duurzame ontwikkeling. Er is meer coherentie en coördinatie nodig tussen de processen en instellingen die betrokken zijn bij duurzame ontwikkeling: een coherent institutioneel raamwerk is een vereiste om vooruitgang te boeken bij de integratie van de verschillende dimensies. Dit standpunt vinden we zowel terug in de posities van lidstaten, Major Groups als in de rapporten van de Secretaris-generaal: *“The international institutional landscape has been characterized as fragmented, with a silo-like arrangement of regimes and institutions and a related lack of coherence and coordination.”*¹²

[17] De FRDO meent dat het voor een coherent institutioneel raamwerk en een effectieve governance voor duurzame ontwikkeling in de eerste plaats nodig is de rol van de CSD, die als mandaat heeft om duurzame ontwikkeling op te volgen, binnen de VN te versterken. Een mogelijke piste hier is het samenvoegen van de CSD en ECOSOC tot een nieuwe en meer slagkrachtige VN-raad, die instaat voor de coördinatie en coherentie van het sociale, economische en ecologische beleid vanuit het perspectief van duurzame ontwikkeling. Dit omvat een veel sterker mandaat voor deze hernieuwde ECOSOC om de coherentie te bewaken van de uitvoering van de Rio-conventies (klimaat, biodiversiteit, verwoestijning) en van het beleid van de verscheidene VN-instellingen (zoals ILO, WHO, FAO), met inbegrip van het IMF en de Wereldbank, alsook van de Wereldhandelsorganisatie. Verder is het absoluut nodig het overleg tussen de verschillende VN-instellingen en conventies te versterken en te stroomlijnen met het oog op meer coherentie. Wat UNEP betreft, is een versterking van zijn mandaat noodzakelijk om tot een betere “International Environmental Governance” te komen. De FRDO vraagt dat ons land binnen de VN zou pleiten voor een maximale implementatie van de in deze paragraaf vermelde pistes.

[18] Het standpunt van de FRDO terzake is niet nieuw: de raad pleitte reeds in zijn advies voor de Top van Johannesburg¹³ voor een versterking van de CSD en voor de oprichting van een autoriteit verantwoordelijk voor de samenhang van duurzame ontwikkeling binnen de VN. Daarnaast vroeg de raad een versterking van de integratie van duurzame ontwikkeling in de bestaande instellingen van de VN, IMF, Wereldbank en de WTO, en de participatie van de maatschappelijke actoren in deze instellingen - zoals dat in de CSD het geval is. De FRDO benadrukte tevens de belangrijke inbreng van de Internationale arbeidsorganisatie (ILO) om mensenrechten en sociale verworvenheden te doen respecteren in de mondiale economie.¹⁴

[19] In de reacties op de vragenlijsten wordt ook het belang onderstreept van een nationale input in de UNCSO. Een ambitieuze aanpak - met bijvoorbeeld een goed onderbouwde Nationale Strategie Duurzame Ontwikkeling - kan immers voor een “bottom up” inbreng zorgen, en de delegaties binnen de CSD de nodige impulsen geven om een stap verder te zetten op weg naar duurzame ontwikkeling. Het advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité

¹² Rapport voor tweede Prepcom, ref zie voetnoot 1, § 91

¹³ 2002a06

¹⁴ 2002a06 §§ 46-49. Zie ook 2009 a 04 § 22 en volgende over de noodzaak om duurzame ontwikkeling beter te integreren in het beleid van multilaterale instellingen als IMF, Wereldbank en WTO, en om de “Decent Work Agenda” van de ILO te implementeren in economische processen

(EESC) over Rio+20¹⁵ onderstreept eveneens dit argument: de EU zou Rio+20 moeten gebruiken om nieuw leven te blazen in de eigen processen en structuren voor duurzame ontwikkeling. Zo zou het nuttig zijn dat de EU «*de verbanden verduidelijkt tussen de EU2020-strategie als korte en middellange termijnvisie, en de Europese strategie duurzame ontwikkeling (EUSDS) als langetermijnvisie.*»¹⁶ In eenzelfde visie bereidt de Europese koepelorganisatie van milieu- en DO-raden (EEAC) een “statement” voor met een aantal aanbevelingen om de governance voor duurzame ontwikkeling te verbeteren op nationaal vlak, met een aantal “best practice” voorbeelden uit de lidstaten.

[20] Verder zien zowel raden, lidstaten als major groups een ruimere participatie als wezenlijk onderdeel van governance voor duurzame ontwikkeling. De CSD heeft steeds een sterke participatieve inslag gehad door de betrokkenheid van de negen major groups, en de FRDO vindt het belangrijk deze aanpak nog te versterken in het proces van Rio+20 en in het nieuw te creëren institutioneel kader. De raad vraagt dat ons land de representativiteit en participatie van het maatschappelijk middenveld in die zin verder zou ondersteunen binnen de VN. Naast de visie van ondernemingen, vakbonden, NGOs en wetenschappers dient hierbij de mogelijke inbreng van andere Major Groups, zoals de vrouwen, jongeren en landbouwers, en hun representatieve organisaties, eveneens ruim aan bod te komen.¹⁷ Verder zou België het versterken van Rio-principe 10 over participatie en toegang tot informatie en rechtsgang rond milieuthema's mee kunnen ondersteunen, door een ruimere toepassing binnen de VN te bepleiten van het verdrag van Aarhus (momenteel enkel van kracht in de UNECE regio).

[21] De FRDO vestigt tenslotte de aandacht op de rol die de duurzame-ontwikkelingsraden spelen waar het gaat om nationale inbreng en participatie. Dit wordt ook door verschillende andere actoren onderstreept, zowel delegaties als organisaties en raden. Zo stelt de EU in zijn antwoord op de vragenlijst van de UNCSD “*The specific potential of overarching strategies to increase longterm, intergenerational oriented decision making, horizontal policy integration, and multilevel participatory modes of governance can significantly be enhanced by the work of sustainable development councils.*”

¹⁵ NAT/469 CESE 1177/2010 “Towards a 2012 world summit for sustainable development”, zie www.eesc.europa.eu

¹⁶ Zie het recente advies van de FRDO over het Nationaal Hervormingsprogramma: http://www.frdo.be/DOC/pub/ad_av/2010/2010a11n.pdf

¹⁷ Voor meer informatie over de Major Groups van de CSD, zie <http://www.uncsd2012.org/major-groups/>. Wat specifiek de rol van vrouwenorganisaties betreft, verwijst de raad naar hoofdstuk 24 van Agenda 21 en naar de engagementen van de Pekingconferentie (1995) rond gendermainstreaming.

BIJLAGE 1

GE TRACK	Vermeld in adviezen van de FRDO (niet-exhaustieve lijst)
<i>green stimulus packages</i>	- “sustainable new deal”: advies over het herstelbeleid van de federale regering – 2009a05
<i>eco-efficiency</i>	<ul style="list-style-type: none"> - stimuleren van eco-innovatie (2007a12 e.a), bevorderen van REG bij gezinnen en bedrijven en uitbreiden van het derde-investeerdersstelsel (2007a05, 2003a06 en komend advies AV 02/2011) een duurzamer mobiliteit (2007a09) en een duurzaam voedingssysteem (2010a03) . - jaarconferentie 2011 FRDO (31 maart) over een duurzaam gebruik van materialen en grondstoffen.
<i>greening markets and public procurement</i>	<ul style="list-style-type: none"> - adviezen over het federale actieplan corporate social responsibility - aandacht voor MVO en MVI (zie o.a. 200803 § 21 en 2006a13) - sustainable Public Procurement - verduurzaming van de overheidsaankopen (zie o.a. 2009a05 § 20 en 2008a05) - advies plan productbeleid 2009a01, advies voorontwerp derde FPDO 2008a03
<i>investments in sustainable infrastructure</i>	- financiering van duurzame infrastructuurprojecten en energiebesparende maatregelen (2009a05 §§ 8 en volgende)
<i>restoration and upgrading of natural capital</i>	<ul style="list-style-type: none"> - duurzamer omgaan met natuurlijke hulpbronnen, o.a. de visbestanden (2009a04 §§ 17 en 18 en 2008a06), biomassa (2008a04) en hout (2009a12) - Advies ont koppeling en dematerialisatie 2007a09
<i>getting prices right</i>	<ul style="list-style-type: none"> - belastingaanpassing voor “energy-saving materials and other ecological products and services” (2009a04) - kilometerheffing op termijn (2007a09)
<i>ecological tax reform</i>	<ul style="list-style-type: none"> - groene fiscale hervorming mits een aantal randvoorwaarden (2010a04 en 2009a09) -
<i>green and decent jobs (with training and transition funding),</i>	<ul style="list-style-type: none"> - uitbreiden van “green jobs”, “alliantie voor werkgelegenheid en milieu” (o.a. 2009a05 §§ 16-18) - interessante regionale initiatieven op dit vlak elders ondersteunen (<i>ibidem</i>) - duurzame en degelijke banen: zie advies Kopenhagen 2009a16 § 2
<i>Innovation and entrepreneurship</i>	- innovatie in een kader van DO, in het advies voor het Vooruitgangsverslag 2007 over de Lissabonstrategie – uitvoering van het Nationale hervormingsprogramma van België (2007a12n, §§ 18 e.v.)
<i>technology transfer to LDC (and funding of this TT)</i>	<ul style="list-style-type: none"> - financiering van fondsen voor duurzame ontwikkeling in derde wereld - overdracht van technologie naar het Zuiden: zie 2009a16 § 2 derde laatste bullet
<i>Greening of a – stable - budget / Financing of the transition</i>	

Stemgerechtigde leden van de algemene vergadering die deelnamen aan de stemming over dit advies

- de 4 voor- en ondervoorzitters:
T. Rombouts, A. Panneels, *J. Turf, I. Callens*
- 3 van de 6 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor milieubescherming:
S. Leemans (WWF), J. Miller (IEW), *L. Cloots (BBL)*
- 4 van de 6 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor ontwikkelingssamenwerking:
J. Dalemans (Broederlijk Delen), B. Gloire (Oxfam), *G. Vandermosten (VODO), N. Van Nuffel (CNCD)*
- 0 van de 2 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties die de belangen van verbruikers verdedigen
- de 6 vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties:
A. De Vlamincq (ACV-CSC), B. De Wel (ACV-CSC), C. Rolin (CSC-ACV), S. Storme (FGTB), D. Van Oudenhoven (CGSLB), D. Van Daele (FGTB)
- de 6 vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties:
I. Chaput (Essenscia), A. Defourny (Fédération des entreprises belges), A. Deplae (UCM), A. Nachtergaele (Fevia), M.-L. Semaille (Fédération wallonne de l'agriculture), P. Vanden Abeele (Unie van Zelfstandige Ondernemers),
- 0 van de 2 vertegenwoordigers van de energieproducenten
- 3 van de 6 vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus:
D. Lesage (UGent), J.P. van Ypersele de Strihou (UCL), E. Zaccã (ULB)

Totaal: 26 van de 38 stemgerechtigde leden

Opmerking: de namen van leden die nog niet bij wet benoemd zijn, staan in cursief.

Vergaderingen voor de voorbereiding van dit advies

De werkgroepen *Internationale Betrekkingen* en *Strategieën voor duurzame ontwikkeling* vergaderden op 20 januari 2011 en 9 februari 2011 om dit advies voor te bereiden.

Deelnemers aan de voorbereiding van dit advies

Stemgerechtigde leden FRDO en hun vertegenwoordigers

Voorzitter/ondervoorzitter

- Prof Dries LESAGE (UGent) voorzitter

Membres ayant voix délibérative et leurs représentants

Stemgerechtigde leden en hun vertegenwoordigers

- Antoinette BROUYAUX (Assoc 21)
- Vincent CAULIER (FEB)
- Marie CORS (IEW)
- Brigitte GLOIRE (Oxfam)

- Sabien LEEMANS (WWF)
- Jacqueline MILLER (IEW)
- Sébastien STORME (FGTB)
- Geert VANCRONENBURG (VBO)
- Gert VANDERMOSTEN (VODO)
- Diana VAN OUDENHOVEN (CGSLB)

Sprekers/experts

- Cedric VANDEWALLE (kabinet Magonette)
- Tim BOGAERTS (PODDO)

Secretariaat FRDO

- Jan DE SMEDT
 - Jan MERTENS
 - Koen MOERMAN
-